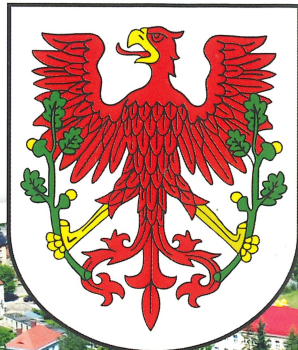

CHOSZCZNO

Serdecznie zapraszamy na Ziemię Choszczeńską. Jest to region o pięknych zabytkach architektury, ciekawej historii oraz unikalnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. W swoich zasobach Ziemia Choszczeńska posiada również bogaty potencjał ekonomiczny i inwestycyjny.

Choszczno to ponad szesnastotysięczne miasto. Pełniące funkcję centrum administracyjnego, gospodarczego, edukacyjnego i kulturalnego w stosunku do całej gminy.

Okolice Choszczna to doskonałe miejsce do uprawiania wszelkich form turystyki. Bogactwo jezior i lasów to raj dla zwolenników sportów wodnych, wędkarstwa, myślistwa, a także raj dla grzybiarzy. Liczne szlaki turystyczne znajdujące się na terenie Ziemi Choszczeńskiej to wymarzone miejsca dla miłośników turystyki pieszej i rowerowej. Znajdziecie tu Państwo doskonałe warunki do odpoczynku, interesujące ślady historii i wiele innych atrakcji. Wszelkie atrakcje przyrodniczo-krajobrazowe oraz prowadzona w Choszcznie szeroka działalność sportowo – rekreacyjna, stwarza idealne warunki do uprawiania szeregu dyscyplin sportowych m.in. jazdy na rowerze, żeglarstwa, kajakarstwa, tenisa, badmintonu czy golfa.

Welcome to the Choszczno land. It is a region of beautiful architectural monuments, interesting history as well as unique natural and scenic qualities. The resources of the Choszczno land also include a rich economic and investment potential.

Choszczno is a city with a population of over sixteen thousand people. It acts as the administrative, economic, educational and cultural center for the entire municipality (Polish: gmina).

The area surrounding Choszczno is an ideal place for all sorts of tourism. Abundance of lakes and forests is a paradise for enthusiasts of water sports, angling, hunting and mushroom-picking. Numerous tourist trails in the Choszczno land are a dream-come-true for fans of hiking and cycling. You will find excellent conditions for rest, engaging traces of history and many other attractions here. All the natural and landscape attractions, as well as the sports and recreational activities widely conducted in Choszczno, create ideal conditions for doing a number of sports disciplines, among others, sailing, canoeing, tennis, badminton and also golf. Choszczno is a city that promotes a healthy lifestyle.

Wir laden Sie herzlich zu Ziemia Choszczeńska ein. Das ist eine Region mit schönen Architekturdenkmälern, interessanter Geschichte und einzigartiger Natur und Landschaft. Ziemia Choszczeńska hat auch ein hohes Wirtschafts- und Investitionspotenzial.

Choszczno hat über sechzehn Tausend Bewohner. Die Stadt fungiert als Verwaltungs-, Wirtschafts-, Bildungs- und Kulturzentrum der ganzen Gemeinde. Die Gegend von Choszczno eignet sich hervorragend für jede Art von Tourismus. Hier gibt es viele Seen und Wälder, die ein Paradies für Fans von Wassersportarten, Angeln, Jagdwesen, und für Pilzsammler sind. Zahlreiche Touristenwege, die sich in Ziemia Choszczeńska befinden, sind besonders attraktiv für diejenigen, die Wandern oder Radfahren in schöner Umgebung gern haben. Hier kann man sich sehr gut erholen, den Spuren der Geschichte folgen, und viel mehr. Alle mit Natur und Landschaften verbundene Attraktionen und die gut entwickelten Sport- und Erholungsangebote und -anlagen, schaffen ideale Bedingungen, Sport zu treiben, u.a. Segeln, Kanusport, Tennis, Badminton und Golf. Choszczno ist eine Stadt, die gesunde Lebensweise fördert.

Z historii Choszczna

Choszczno położone jest w dolinie Stobnicy, rozciągającej się z zachodu na wschód. Pod względem polityczno-historycznym miasto powstało na terenach włączonych w drugiej połowie XIII wieku do Nowej Marchii, państwa margrabiów brandenburskich, tworzonego na ziemiach polskich i pomorskich. Miasto zaliczało się zatem do wschodniej (zaodrzańskiej) części Brandenburgii do końca XVII wieku, z tym, że od XVIII wieku ta weszła w skład Prus, a potem od 1871-1945 roku do Niemiec. Od 1945 roku do dzisiaj wspomniane tereny znajdują się w granicach Państwa Polskiego.

Administracyjnie Choszczno od średniowiecza było gminą miejską, do XVI wieku na Ziemi Choszczeńskiej, od XVI do dzisiaj w Powiecie Choszczeńskim.

Na obszarze, na którym powstało przed wiekami miasto Choszczno (niem. Arnswalde), istniało osadnictwo od epoki kamiennej. W V wieku n.e. okolica wyludniła się i dopiero od VI wieku pojawiło się tutaj osadnictwo słowiańskie. W samym Choszcznie funkcjonował gród obronny i prawdopodobnie osada handlowa. Pierwsze informacje o okolicy pisane posiadamy dopiero z początków XIII wieku.

W 1233 roku książę wielkopolski Władysław Odonic uposażył cystersów dużym nadaniem dóbr dochodzących na wschodzie do jezior Klukom i Sowno. Cztery lata później, ten sam uposażył zakon rycerski joannitów rozległym nadaniem ziem położonych na wschód od jeziora Klukom, z ośrodkiem w Korytowiu. Między zakonami doszło do konfliktu, który doprowadził do zajęcia Choszczna przez margrabiów.

W drugiej połowie XIII wieku margrabiowie lokowali swoje miasto Arnswalde (Orli Las). Średniowieczne Arnswalde posiadało status miasta należącego do władcy. Od początku swego istnienia funkcjonował samorząd miejski, na który składał się urząd sołtysi, burmistrzowski, rada miejska z sędziami i komornikami. Od 1808 do 1933 roku na czele władz miejskich stało kolegium reprezentowane przez magistrat. Kolegium składało się z burmistrza i radców miejskich, którzy posiadali uprawnienia władzy wykonawczej i policyjnej. Od 1933 do 1945 roku w magistracie pracowało odtąd sześć osób, a rada gminy składała się z 13 radnych. Nadal na czele urzędników stał burmistrz. Po wojnie burmistrzów wybierano w latach 1945-1950 i ponownie od 1990 roku do dzisiaj. Od 2006 roku Burmistrzem Choszczna jest Robert Adamczyk. Spraw mieszkańców pilnuje od XIV wieku Rada Miejska, w której skład wchodziło od 7 (w XVII w.) do 21 radnych w 2008 roku.

Od średniowiecza wewnątrz murów miasto posiadało cztery dzielnice. W 2008 roku – mamy cztery osiedla, ale wykraczające daleko poza obręb starych murów. Numerowanie domów potwierdzone jest dla Choszczna od XVI wieku. Całe miasto do XVIII wieku było opasane murem obronnym, którego długość obliczano na 1800 m. Pod murem były podwójne od zachodu i wschodu, a potrójne fosy od południa. Pomędzy nimi usypano wysokie wały ziemne, a na ostatnim zbudowano kamienno-ceglany mur o wysokości 9 metrów. Taki system obronny sprawił, że miasto nie zostało zdobyte przez żadną z armii do XVII wieku. Z okresu średniowiecza przetrwał do dzisiaj kościół NNMP oraz tzw. barbakan obok dzisiejszej biblioteki.

W latach 1405-1454 odgrywało znaczną rolę polityczną, ale w gronie opozycji antykrzyżackiej. Czasy Hohenzollernów to zmierzch działalności politycznej miast Nowej Marchii, w tym i Choszczna. W 1433 roku rada miejska Choszczna złożyła hold lenny królowi polskiemu i do 1437 roku miasto wytrwało w podległości wobec Polski. W latach 1443-1445, po jednym z buntów mieszczan Choszczna, Krzyżacy zbudowali w mieście swój zamek.

Liczne kroniki z początków XVI wieku wskazują, że Choszczno było zaliczane do największych miast Nowej Marchii, przed Chojną, Kostrzyniem i Myśliborzem. W drugiej połowie XVI wieku pod względem ilości mieszkańców, Choszczno znajdowało się na drugim miejscu wśród największych miast nowomarchijskich. W XVII wieku spadło znaczenie miasta z powodu licznych epidemii, pożarów i działań wojennych prowadzonych w ramach Wojny Trzydziestoletniej.

W XVII do początków XX wieku mieszczanie zajmowali się głównie rolnictwem i rzemiosłem. Zbudowanie przez Choszczno linii kolejowej w 1847 roku spowodowały gwałtowny rozwój miasta. Zaczął powstawać przemysł. Pomiędzy 1846 a 1945 powstały tutaj: fabryka zapalek, maszyn rolniczych, fabryka sukna, papy, drutu i cukru. Szczególny udział w rzemiośle i handlu miała w Arnswalde społeczność żydowska, zaangażowana w prowadzenie małych handlowych firm rodzinnych, z których kilka ogłosiło upadłość zaraz po I wojnie światowej. Pozostałe zostały zlikwidowane w latach 1933-1935. Zniszczenia spowodowane walkami o miasto w 1945 roku spowodowały niemal całkowite zniszczenie dotychczasowego położenia gospodarczego miasta. Od 1945 roku zaczął w małym wymiarze funkcjonować handel. Zaczęto uruchamiać ocalałe zakłady przemysłowe. Zaległości zaczęto niwelować dopiero w latach 60 tych. Ruszyło budownictwo i rozbudowa sieci wodociągowo-kanalizacyjnej. Kolejny kryzys gospodarczy nastąpił w końcu lat 70-tych i był powiązany z kryzysem gospodarki komunistycznej w schyłkowym okresie Polski Ludowej. Pomimo trudnego okresu miasto zdobywało laury w konkursach na tzw. „Mistrza gospodarności”. Wraz z nastaniem przemian polityczno-gospodarczych w kraju na przełomie 1989/1990 roku ruszyły przemiany w mieście. Od 1990 roku rozwinął się handel prywatny, rzemiosło i usługi. W końcu lat 90-tych i po roku 2000 rozwinęła się sieć banków, punktów urzędu pocztowego, sklepów prywatnych i sklepów wielkopowierzchniowych. Miasto wybudowało oczyszczalnię ścieków, basen „Wodny Raj”, halę sportową dla gimnazjum i duży ośrodek sportowo-rekreacyjny.

Podczas II wojny światowej pracowało w mieście przymusowo 300 Polaków. Od jesieni 1939 do stycznia 1945 roku funkcjonował niemiecki obóz dla jeńców wojennych Arnswalde II B. Przechowywano tutaj polskich i francuskich oficerów i żołnierzy. Pomimo ograniczeń uwięzieni rozwijali w obozie życie kulturalne, polityczne i narodowe.

23 lutego 1945 roku, po długim oblężeniu miasto skapitulowało przed wojskami sowieckimi. W 1942 roku – 14.116, a do końca 1944 roku zaludnienie nie przekroczyło 15.000 mieszkańców. W grudniu 1945 roku zamieszkiwało miasto 1.507, a w 2008 roku 16.043 osób. W latach 1945-1947 nastąpiła całkowita wymiana ludności. Resztki ludności niemieckiej, która wcześniej nie uciekła, wysiedlono za Odrę w 1946 roku, a w jej miejsce przybyła i zasiedliła ludność polska z różnych stron kraju i Europy. Ludność skupia się dzisiaj w dwóch parafiach. Najstarszą jest (od 1945) parafia Narodzenia Najświętszej Maryi Panny i parafia pod wezwaniem Jadwigi Królowej (od 1985).

Z religią bardzo ściśle był związany rozwój kultury w Choszcznie. Przy kościołach powstały pierwsze szkoły i biblioteki. Do najcenniejszych dzieł artystycznych, jakie zachowały się w Choszcznie z dawnych czasów, zaliczyć musimy „Drzewo Jesego” z rodowodem Chrystusa, pochodzące zapewne z XIV wieku, tablice epitafijne: burmistrza Rebentischa (z XVI w.) i Scholastyki von Schack (z XVIII wieku). Od XVI wieku rozwijała się tutaj muzyka oraz sztuki teatralne. Od początków XX wieku upowszechniło się kino. Miasto posiadało od 1843 roku własną prasę. Dzisiaj Urząd Miejski wydaje „Biuletyn Choszczeńskie” (od 1995 r.).

Bardzo długo wizytówką miasta były dzwony odlane w XVII wieku, o których podobno papież Pius XII miał powiedzieć, że jest to „najpiękniejszy dzwon, jaki kiedykolwiek zabrzmiał na świecie”. Od 1913 roku taką wizytówką miasta była fontanna z figurą tzw. „żniwiarki”. Już w 1700 roku grywano z wieży kościelnej hejnał miejski. Hejnałista był opłacany z czynszu pobieranego z młynów miejskich. Do tej tradycji – hejnału miejskiego, powróciło niedawno miasto po prawie 300 latach. Dzisiaj można wysłuchać hejnału o godzinie 12.00 oraz o każdej godzinie melodię.

From the history of Choszczno

Choszczno is located in the Stobnica Valley, which runs from the west to the east. In political and historic terms, the city was founded in an area that in the second half of the 13th century was incorporated into the Neumark – the state of Brandenburg margraves created on Polish and Pomeranian lands. Therefore, the city was classified as the eastern (other side of the Oder) part of Brandenburg until the end of the 17th century. Since the 18th century, Brandenburg was part of Prussia and later, from 1871 to 1945 – Germany. Since 1945 until today, these lands have been within the borders of Poland.

Administratively, since the Middle Ages, Choszczno was a city municipality: until the 16th century in the Choszczno land, and from the 16th century until now in the Choszczno County (Polish: Powiat).

In the area where ages ago the city of Choszczno (German: Arnswalde) was founded, there had been settlements since the Stone Age. In the 5th century AD the area depopulated, and only from the 6th century did Slavic settlements start to appear here. Choszczno itself operated as a fortified town and probably a trade settlement. The first written records of the area only come from the early 13th century.

In 1233, Władysław Odonic, the Duke of Greater Poland, endowed the Cistercians with a large bestowal of property reaching Lakes Klukom and Sowno in the east. Four years later, the same endowed the knightly order of the Joannites with an extensive bestowal of lands located east of Klukom Lake, with a center in Korytów. Between the orders there erupted a conflict which led to Choszczno being overtaken by margraves.

In the second half of the 13th century, the margraves located their city Arnswalde (Eagle Woods). The medieval Arnswalde had the status of a city that belonged to the ruler. Since its beginnings, there operated a municipal government that included the office of village administrators, the mayor, the city council with judges and bailiffs. From 1808 to 1933, the municipal authorities were led by a body (college) represented by the magistrate. The body consisted of the mayor and city councilors who held an entitlement to executive and police power. From 1933 to 1945, in the magistrate there worked six persons, while the municipal council consisted of 13 councilors. The officers were still governed by the mayor. After the war, mayors were elected in the years 1945–1950 and again since 1990 until today. Since 2006, the Mayor of Choszczno has been Robert Adamczyk. Since the 14th century, the affairs of the inhabitants were settled by the City Council composed of 7 (17th c.) to 21 (2008) councilors.

Since the Middle Ages, inside the walls the city had four districts. In 2008 we have four neighborhoods, but they extend far beyond the confines of the old walls. Numbering of houses has been confirmed for Choszczno since the 16th century. Until the 18th century, the entire city was encircled with a defensive wall whose length was calculated to be 1,800 m. By the wall there were double moats from the west and east, and triple moats from the south. Built between those were high earth embankments and, on the last embankment, there was erected a stone-brick wall with a height of 9 meters. Such a defensive wall allowed the city not be conquered by any army until the 17th cent. From medieval times, there still survives the church of the Nativity of the Blessed Virgin Mary and the so-called barbican standing next to today's library.

In the years 1405–1454 the city played a major political role, but in the circle of the anti-Teutonic opposition. The times of the Hohenzollerns were the dusk for political activity of Neumark cities, including Choszczno. In 1433, the city council of Choszczno paid homage to the Polish king and, until 1437, the city survived under Polish dependence. In 1443–1445, after one of the revolts by Choszczno's burghers, Teutonic Knights built their castle in the city.

Numerous chronicles from the early 16th century show that Choszczno was classified as one of the largest cities of Neumark, before Chojna, Kostrzyn and Myślibórz. In the second half of the 16th century, in terms of population, Choszczno was in second place among the largest Neumark cities. In the 17th century, the city's significance declined due to numerous epidemics, fires and military operations conducted as part of the Thirty Years' War.

From the 17th to early 20th century, burghers busied themselves mostly with farming and craft. In 1847, Choszczno built the railway line which caused rapid development of the city. Industry started to emerge. Between 1846 and 1945, founded in the city were factories producing matches, farming machines, cloth, tar paper, wire and sugar. The Jewish community had a special share in the crafts and trade of Arnswalde. The community was engaged in running of small, family trade companies several out of which declared bankruptcy after the First World War. The remaining ones were liquidated in the years 1933–1935. Damage caused by battles for the city in 1945 resulted in almost complete destruction of the city's previous economic position. After 1945, minor trade started to function. People were starting to put the remaining industrial plants into operation. The arrears were started to be eliminated as late as in the 60s. Construction industry and expansion of the water and sewage network were initiated. The next economic crisis happened in the late 70s and was associated with the crisis of communist economy in the final period of the Polish People's Republic. Despite the difficult period, the city won prizes in competitions for the so-called "Master of economy". Political and economic changes in Poland at the turn of 1989/1990 coincided with changes in the city. After 1990, private trade, craft and services developed. In the late 90s and after 2000, there was developed a network of banks, post offices, private shops and supermarkets. The city built a sewage treatment plant, the "Wodny Raj" swimming pool, sports hall for the middle school and a large sports and recreational center.

During the World War II, 300 Polish people performed compulsory labor in the city. From Autumn 1939 to January 1945, there operated the German camp for war prisoners – Arnswalde II B. Held there were Polish and French officers and soldiers. Despite the limitations, the imprisoned people developed cultural, political and national activities in the camp.

On February 23rd 1945, after a long siege, the city capitulated to Soviet forces. In 1942 – 14,116 , and until the end of 1944, the population did not exceed 15,000 residents. In December 1945, the city was inhabited by 1,507 people and in 2008 – 16,043. In the years 1945–1947, a total exchange of people took place. The remaining German people, who had not escaped earlier, were displaced to the other side of the Oder in 1946, and their place was taken and occupied by Polish people from various parts of the country and continent.

Today, the inhabitants center around two parishes. The oldest (established 1945) is the parish of the Nativity of the Blessed Virgin Mary, and the other one is the parish bearing the name of Queen Jadwiga (established 1985).

In Choszczno, development of culture was associated very closely with religion. Founded next to churches were the first schools and libraries. Listed as the most valuable artistic works that have survived in Choszczno since the old days must be the "Tree of Jesse" with a depiction of Christ's ancestors probably from the 14th century, as well as the epitaphs of mayor Rebentisch (16th century) and Scholastica von Schack (18th century). Music and theatrical arts have been developing here since the 16th century. Since the early 20th century, the cinema became popular. Beginning in 1843, the city had its own press. Today, the City Hall issues the "Biuletyn Choszczeński" (since 1995).

For a very long time, the city's showpiece were the bells cast in the 17th century, about which Pope Pius XII was to say were "the most beautiful bells to have ever sounded in the world". Since 1913, such a showpiece of the city was the fountain with a figure of the so-called "reaper". As early as in the 1700, the city bugle was played from the church tower. The bugler was paid from the rent collected from the city mills. Recently, the city returned to this tradition – the city bugle – after nearly 300 years. Today one may listen to the bugle at 12:00, and to a melody at each hour.

Aus der Geschichte von Choszczno

Choszczno liegt im Stobnica-Tal, der sich vom Westen nach Osten erstreckt. Historisch und politisch gesehen wurde die Stadt auf den Gebieten gegründet, die in der zweiten Hälfte des 13. Jhs. ein Teil der Neumark, des Staates der Markgrafen von Brandenburg wurden, das auf den polnischen und pommerschen Gebieten gebaut wurde. Daher gehörte die Stadt bis zum 17. Jh. zum Ostteil des Brandenburgs, das im 18. Jh. ein Teil von Preußen wurde. Dann, von 1871-1945 war sie ein Teil von Deutschland. Seit 1945 befinden sich die erwähnten Gebiete innerhalb der polnischen Grenzen.

Administrativ gesehen war Choszczno seit Mittelalter eine Stadtgemeinde, bis zu 16. Jh. auf dem sog. Ziemia Choszczeńska, und seit dem 16. Jh. bis heute im Choszczeński Kreis.

Das Gebiet, wo vor Jahrhunderten die Stadt Choszczno (deutsch Arnswalde) gegründet wurde, war schon seit der Steinzeit besiedelt. Im 5. Jh. u.Z. entvölkerte sich die Gegend und erst seit dem 6. Jh. ließen sich hier Slawen nieder. In Choszczno selbst gab es eine Wehrburg und wahrscheinlich auch eine Handelssiedlung. Die ersten schriftlichen Informationen über die Gegend stammen erst aus dem Beginn des 13. Jhs.

Im Jahre 1233 gab der Fürst von Großpolen, Władysław Odonic, Zisterziensern große Güter, die sich im Osten bis zu dem Klückensee und Sownosee erstreckten. Vier Jahre später, gab er dem Johanniterorden große Güter, die sich östlich vom Klückensee erstreckten, mit dem Zentrum in Korytowo. Unter den Orden kam es zum Konflikt, der dazu führte, dass Choszczno durch Markgrafen besetzt wurde.

In der zweiten Hälfte des 13. Jhs. gründeten die Markgrafen ihre Stadt Arnswalde. Die mittelalterliche Arnswalde hatte den Status einer Stadt, die dem Herrscher gehörte. Seit dem Anfang gab es dort eine städtische Selbstverwaltung mit dem Gemeindevorsteher, Bürgermeister, Stadtamt mit Richtern und Gerichtsvollziehern. Von 1808 bis 1933 stand ein Kollegium, das vom Magistrat vertreten wurde, auf der Spitze der Stadtbehörden. Das Kollegium bestand aus dem Bürgermeister und Stadtamtsräten, die exekutive und polizeiliche Befugnisse hatten. Von 1933 bis 1945 gab es im Magistrat sechs Personen, und der Gemeinderat bestand aus 13 Räten. Die leitende Stelle hatte wie früher der Bürgermeister inne. Nach dem Krieg wurden Bürgermeister zwischen 1945-1950 und dann wieder seit 1990 gewählt. Seit 2006 ist Robert Adamczyk der Bürgermeister von Choszczno. Um die Angelegenheiten der Bürger kümmert sich seit dem 14. Jh. das Stadtamt, das aus 7 (17. Jh.) bis 21 Räten im Jahre 2008 besteht.

Seit Mittelalter war die Stadt in vier Vierteln eingeteilt. Seit 2008 haben wir vier Siedlungen, die weit außerhalb der alten Stadtmauer reichen. Die Nummerierung der Häuser ist für Choszczno seit dem 16. Jh. bestätigt. Die ganze Stadt war bis zum 18. Jh. von einer 1800 m langen Schutzmauer umgeben. Vor der Mauer gab es Stadtgraben – doppelt vom Westen und Osten und dreifach vom Süden. Dazwischen schüttete man hohe Erdwälle, und auf dem letzten wurde eine 9 m hohe Mauer aus Stein und Backstein gebaut. Diese Befestigungsanlagen machten die Stadt uneinnehmbar für alle Armeen bis zum 17. Jh.. Aus dem Mittelalter überstand bis heute die Kirche St. Mariä Geburt und die Barbakane in der Nähe der heutigen Bibliothek.

In den Jahren 1405-1454 spielte sie eine bedeutende politische Rolle in der Opposition des Deutschritterordens. In den Zeiten der Hohenzollern verloren die Städte der Neumark, darunter auch Choszczno, an politischer Bedeutung. Im Jahre 1433 schwuren die Stadtamtsräte Treue dem polnischen König und bis 1437 war die Stadt Polen unterworfen. In den Jahren 1443-1445, nach einer Rebellion der Bürger von Choszczno, errichteten hier die Deutschritter eine Burg.

Zahlreiche Chroniken aus dem Anfang des 16. Jhs. deuten darauf hin, dass Choszczno zu den größten Städten der Neumark gehörte, vor Chojna (Königsberg in der Neumark), Kostrzyn (Küstrin) und Myśliborz (Soldin). In der zweiten Hälfte des 16. Jhs. war Choszczno zahlenmäßig die zweitgrößte Stadt in Neumark. Im 17. Jh. verlor die Stadt wieder an Bedeutung in Folge zahlreicher Epidemien, Brände und der Gefechte während des Dreißigjährigen Krieges.

Vom 17. bis zum Beginn des 20. Jhs. beschäftigten sich die Bürger vor allem mit Landwirtschaft und Handwerk. Der Bau der Eisenbahn im Jahre 1847 verursachte eine rasche Entwicklung der Stadt. Industriebetriebe wurden gegründet. Zwischen 1846 und 1945 entstanden hier Fabriken, die Streichhölzer, Landwirtschaftsmaschinen, Tuch, Pappe, Draht und Zucker herstellten. Vor allem die jüdische Gemeinschaft war am Handwerk und Handel in Arnswalde beteiligt. Sie hatten viele kleine Familienunternehmen, aus denen mehrere schon nach dem I. Weltkrieg bankrott wurden. Die anderen wurden zwischen 1933-1935 liquidiert. Die Schäden während der Kämpfe um die Stadt im Jahre 1945 wirkten sich sehr negativ auf ihre wirtschaftliche Lage aus. Der Handel war nach 1945 beschränkt. Die nicht zerstörten Industriebetriebe wurden wieder tätig. Aber erst in den 60er Jahren begann eine wahre Wiederbelebung der Stadt. Man fing an zu bauen, das Wasser- und Abwasserleitungsnetz wurde ausgebaut. Die nächste Wirtschaftskrise fand Ende der 70er Jahre statt und war mit der Krise der kommunistischen Wirtschaft in der Endphase des Volkspolens verbunden. Trotz der Schwierigkeiten wurde die Stadt in den sog. Wirtschaftlichkeitsmeisterschaften zum Sieger. Die politischen und wirtschaftlichen Wandlungen an der Wende von 1989 zu 1990 konnten auch in der Stadt wahrgenommen werden. Seit 1990 entwickelten sich Privathandel, Handwerk und Dienstleistungen. Ende der 90er Jahre und nach 2000 entwickelten sich Banken, die Post, Privatläden und großflächige Läden. Die Stadt errichtete eine Kläranlage, eine Schwimmhalle „Wodny Raj“, eine Sporthalle für das Gymnasium und eine große Sport- und Erholungsanlage.

Während des II. Weltkrieges gab es 300 polnische Zwangsarbeiter in der Stadt. Seit Herbst 1939 bis Januar 1945 war hier ein deutsches Kriegsgefangenenlager Arnswalde II B. Hier befanden sich polnische und französische Offiziere und Soldaten. Trotz Beschränkungen entwickelten die Gefangenen ein Kulturleben und befassten sich mit politischen Angelegenheiten.

Am 23. Februar 1945, nach einer langen Belagerung, kapitulierte die Stadt vor der sowjetischen Armee. Im Jahre 1942 wohnten hier 14.116 Menschen, und bis zum Ende 1944 ging die Bevölkerungszahl nicht über 15.000. Im Dezember 1945 gab es in der Stadt 1.507 Bewohner, und 2008 wohnten hier schon 16.043 Personen. In den Jahren 1945-1947 änderte sich die Struktur der Bevölkerung vollständig. Die Resten der deutschen Bewohner, die früher nicht flohen, wurden 1946 über die Oder vertrieben und durch Polen aus verschiedenen Regionen und aus Europa ersetzt.

Die Stadtbevölkerung teilt sich heute in zwei Pfarreien. Die älteste (seit 1945) ist die Pfarrei St. Mariä Geburt und die Pfarrei der Königin Hedwig (seit 1985).

Eng verbunden mit der Religion war die Entwicklung der Kultur in Choszczno. Bei den Kirchen entstanden die ersten Schulen und Bibliotheken. Zu den wertvollsten Kunstwerken, die in Choszczno aus alten Zeiten erhalten blieben, gehören die „Wurzel Jesse“ mit der Abstammung von Christus, wahrscheinlich aus dem 14. Jh., Epitaphien von: Bürgermeister Rebentisch (aus dem 16. Jh.) und Scholastik von Schack (aus dem 18. Jh.). Seit dem 16. Jh. entwickelte sich hier Musik und Theater. Am Anfang des 20. Jhs. wurde Kino populär. Die Stadt hatte seit 1843 eine eigene Zeitung. Heute gibt das Stadtamt „Biuletyn Choszczeński“ (seit 1995) heraus.

Sehr lang waren die im 17. Jh. gegossenen Glocken eine Visitenkarte der Stadt, über die der Papst Pius XII. sagen sollte, dass „diese Glocke die schönste Stimme der Welt hat“. Seit 1913 eine solche Visitenkarte war der Springbrunnen mit der Figur der sog. „Erntearbeiterin“. Schon 1700 wurde auf dem Kirchturm ein Trompetensignal gespielt. Der Spiele wurde aus der Steuer vergütet, die auf die städtischen Mühlen auferlegt war. Die Tradition, das Trompetensignal zu spielen wurde nach 300 Jahren wiederbelebt. Heute kann man das Signal um 12.00 hören, und zu jeder vollen Stunde die Melodie davon.

Sport, rekreacja i wypoczynek

Na obszarze Naszej Gminy występuje bogactwo roślin i zwierząt. Roślinność znajdująca się wokół jezior reprezentują m.in. szuwały pałkowe, podwodne rdestnice, rogatek oraz pływające wątrobowce. Na uwagę zasługuje jezioro Stobno, w którym glony ramiennice, tworzą unikatowe podwodne łąki. W jeziorach występują różne gatunki ryb m.in. szczupaki, okonie, węgorze oraz sandacze. Na całym obszarze można spotkać różnorodne gatunki ptaków m.in.: żurawie, łabędzie nieme, cyraneczki, głowienki, gągoły, myszolowy zwyczajne, perkozy dwuczube czy też strumieniówki. Natomiast zarośla i gruzowiska to doskonale miejsce do spotkania płazów i gadów m.in. jaszczurki zwinki i żmiji zygzakowatej, traszki grzebieńistej, kumaka nizinnego czy też żaby śmieszki i żaby moczarowej.

Nad jeziorem Klukom znajduje się Centrum Rekreacyjno – Sportowe wraz ze strzeżoną plażą miejską, która wyposażona jest w zjeżdżalnię dla dzieci i dorosłych, ogródek jordanowski oraz wypożyczalnię sprzętu wodnego: kajaków oraz rowerków wodnych. Atrakcją dla turystów i mieszkańców jest statek Volvega pływający po Jeziorze Klukom. Na terenie plaży znajduje się również boisko do gry w siatkówkę plażową. Zwolennicy pływania przez cały rok mogą korzystać z nowoczesnej krytej pływalni „Wodny Raj”, która w swojej ofercie posiada: basen sportowy oraz rehabilitacyjny z biczami wodnymi, jacuzzi, zjeżdżalnię wodną, sauny, solarium oraz siłownię. Obiekt ten doskonale przystosowany jest do potrzeb osób niepełnosprawnych. W sezonie letnim organizowanych jest wiele imprez kulturalnych i sportowych.

W centrum miasta usytuowany jest zespół kortów tenisowych wraz ze ścianą treningową. Kompleks ten służy amatorom tenisa ziemnego do celów rekreacyjnych. W pobliżu znajdują się boisko asfaltowe do gier zespołowych oraz odnowiony plac zabaw dla dzieci.

Na krańcach miasta zlokalizowany jest Stadion Miejski, który spełnia rolę bazy treningowo-sportowej. Posiada on dwa boiska, na których odbywają się treningi i mecze lokalnych drużyn. Przy stadionie znajduje się Ośrodek Sportowo – Wypoczynkowy, który posiada 100 miejsc noclegowych. 4 km od Ośrodka zlokalizowane jest jedno z najpiękniejszych pól golfowych w Europie „Modry Las”.

W pobliżu plaży miejskiej znajduje się wzniesienie sprzyjające pieszym wędrowcom, nazwane „Miejską Górą” Żartobliwie nazywana przez mieszkańców Naszej Gminy „Małpiakiem”. Do parku prowadzą ulice: Kościuszki, Jagiełły oraz pieszy szlak ulicą Promenada.

Jedną z wielu atrakcji Choszczna są parki: Park Moniuszki, Park im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego oraz Skwer Holenderski, który powstał przy współpracy holenderskiej gminy partnerskiej Weststellingwerf. Mają one charakter wypoczynkowo – spacerowy. Można spotkać tam wiele gatunków drzew, zwierząt oraz ptactwa wodnego.

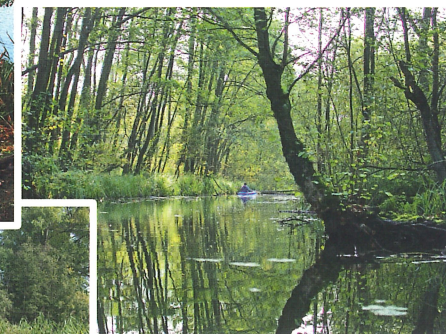
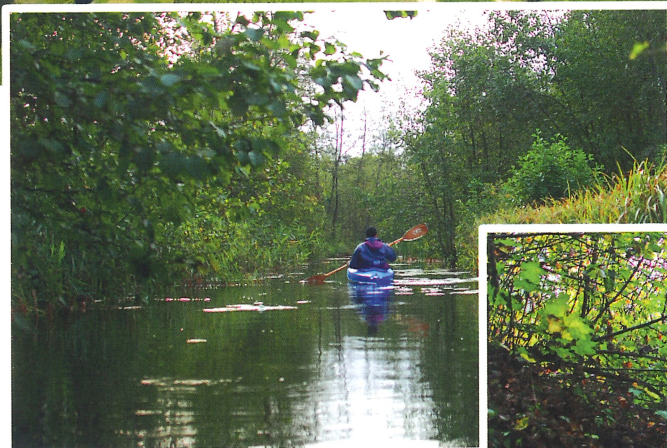
W naszej gminie są doskonałe warunki do uprawiania turystyki rowerowej. Przykładem jest „zielony szlak”, o długości 16,7 km., który prowadzi z Choszczna do Recza. Oprócz oznakowanego szlaków mamy do zaoferowania inne trasy, które również są warte zobaczenia.

Te wszystkie atrakcje sprawiają, że każdy, kto do nas przyjedzie znajdzie tu coś dla siebie – spokój, relaks oraz niezapomniane wrażenia.

Wokół znajdującego się w centrum jeziora Klukom zlokalizowana jest nowoczesna promenada rekreacyjno-spacerowa o długości 6 km.

Szlak trzech jezior

Sports, recreation and leisure

Within our Municipality, there is a wealth of plants and animals. The flora occurring around the lakes is represented, among others, by bulrushes, underwater Potamogeton, hornworts and floating Marchantiophyta. Noteworthy is Lake Stobno, in which the Chara algae form unique underwater meadows. In the lakes there are various fish species, among others, pikes, perches, eels and zanders. In the entire area one may see various species of birds, among others: cranes, mute swans, teals, pochards, goldeneyes, buzzards, great crested grebes and river warblers. On the other hand, the brushes and rubble heaps are a great place for meeting amphibians and reptiles, among others, the sand lizard and adder, northern crested newt, European fire-bellied toad or the marsh frog and the moor frog.

By Lake Klukom there is a Recreational and Sports Center together with a guarded municipal beach which offers a slide for children and adults, playground and a water equipment rental with canoes and pedal boats. An attraction for tourists and inhabitants is the Volvega ship that sails around Lake Klukom. On the beach, there is also a beach volleyball court. Swimming enthusiasts can use the modern "Wodny Raj" (Aqua Paradise) roofed swimming pool which offers a sports and a rehabilitation swimming pool with water jets, a jacuzzi, water slide, saunas, solarium and gym. This facility is perfectly suited to the needs of disabled persons. In the summer, we organize many cultural and sports events.

In the city's center, there is a complex of tennis courts together with a training wall. This complex serves tennis fans for recreational purposes. In the vicinity, there is an asphalt pitch for team sports and a renovated playground for children.

On the outskirts of the city there is the City Stadium, which acts as a training and sports base. It has two pitches on which training sessions and matches of local teams are held. Next to the stadium, there is an exclusive Sports and Recreational Center commonly called "the Hotel" by the inhabitants, which can accommodate 100 guests. Four kilometers from the Center, there is one of Europe's most beautiful golf courses – "Modry Las" (~Blue Woods).

Near the city beach, there is a hill great for hiking called "Miejska Góra" (City Hill), humorously referred to by inhabitants of our Municipality as "Małpiak" (~Monkey grounds). The park can be accessed via the following streets: Kościuszki, Jagiełły, as well as the foot trail along the Promenada Street.

Among Choszczno's many attractions are the following parks: The Moniuszko Park, The Stefan Kardynał Wyszyński Park and the Holenderski Square founded in cooperation with the Dutch partner municipality – Weststellingwerf. These serve for the purposes of recreation and walks. One may see many species of trees, animals and aquatic birds there.

Our municipality has great conditions for cycling tourism. An example can be "zielony szlak" (the green route) with a length of 16.7km which runs from Choszczno to Recz. Apart from the marked routes, there are also others, which are just as worthy seeing.

Because of all these attractions, anyone who comes here will find something for themselves – peace, relaxation as well as unforgettable experiences.

Sport und Erholung

Auf dem Gebiet unserer Gemeinde gibt es viele Arten von Pflanzen und Tieren. Zu den typischen Pflanzen um die Seen gehören u.a. Rohrkolben, Laichkräuter, Hornblattgewächse und Lebermoose. Besonders interessant ist der Stobnosee, wo Chara-Algen einzigartige Wiesen unter dem Wasser bilden. In den Seen gibt es viele Fischarten u.a. Hechte, Barsche, Aale und Zander. Auf dem ganzen Gebiet kann man verschiedene Vogelarten treffen u.a.: Kraniche, Höckerschwäne, Krickenten, Tafelenten, Schellenten, Mäusebussarde, Haubentaucher und Schlagschwirle. Gestrüpp und Trümmerhaufen sind ein guter Ort, um Lurche und Reptilien zu treffen, u.a. Zauneidechse und Kreuzotter, Kammmolch, Rotbauchunke oder Seefrosch und Moorfrosch.

Am Klückensee befindet sich ein Sport- und Erholungszentrum mit einem bewachten Stadtstrand mit einer Rutsche für Kinder und Erwachsene, einem Spielplatz und einem Verleih von Wassersportgeräten: Kajaks, Tretbooten. Eine Attraktion sowohl für die Touristen als auch für die Bürger ist der Schiff Volvega, der um den Klückensee fährt. Auf dem Strand befindet sich ein Sportplatz, wo man Beachball spielen kann. Diejenigen, die Schwimmen bevorzugen, können die moderne Schwimmhalle „Wodny Raj“ das ganze Jahr lang besuchen. Die Schwimmhalle bietet u.a.: ein Sportschwimmbad und ein Rehabilitationsschwimmbad mit Wasserpeitschen, Jacuzzi, Wasserrutschen, Saunas, ein Solarium und ein Fitnessstudio an. Die Anlage ist sehr gut an die Bedürfnisse der behinderten Personen angepasst. Im Sommer gibt es viele Kultur- und Sportveranstaltungen.

In der Stadtmitte befinden sich Tennisplätze mit einer Trainingswand. Diese Anlage dient vor allem Erholungszwecken. In der Nähe befinden sich ein Mehrzweck-Sportplatz und ein renovierter Spielplatz.

Am Stadtrand befindet sich das Stadtstadion, der als Trainings- und Sportanlage dient. Es gibt hier zwei Sportplätze, auf denen lokale Mannschaften trainieren und spielen. Beim Stadion befindet sich ein exklusives Sport- und Erholungszentrum, das umgangssprachlich Hotel genannt wird. Es verfügt über 100 Übernachtungsplätze. 4 km von diesem Zentrum entfernt befindet sich einer der schönsten Golfplätze Europas „Modry Las“.

In der Nähe des Stadtstrands befindet sich eine Erhöhung, die offiziell „Miejska Góra“ (Stadtberg) und umgangssprachlich „Małpiak“ (Affenpark) genannt wird. Sie eignet sich sehr gut für Spazieren. In den Park führen die Straßen: Kościuszki, Jagiełły und Promenada (nur zu Fuß).

Eine der Attraktionen von Choszczno sind Parks: Moniuszki-Park, Stefan-Kardinal-Wyszyński-Park und Skwer Holenderski, der in Zusammenarbeit mit der niederländischen Partnergemeinde Weststellingwerf angelegt wurde. Alle Parks eignen sich hervorragend für Erholung und Spaziergänge. Hier kann man viele Baum- und Tierarten finden, darunter viele Arten von Wasservögeln.

Unsere Gemeinde bietet hervorragende Bedingungen für Radtourismus. Ein Beispiel ist die 16,7 km lange „Grüne Strecke“ aus Choszczno nach Recz. Außer den markierten Strecken bieten wir auch andere, die ebenso attraktiv sind.

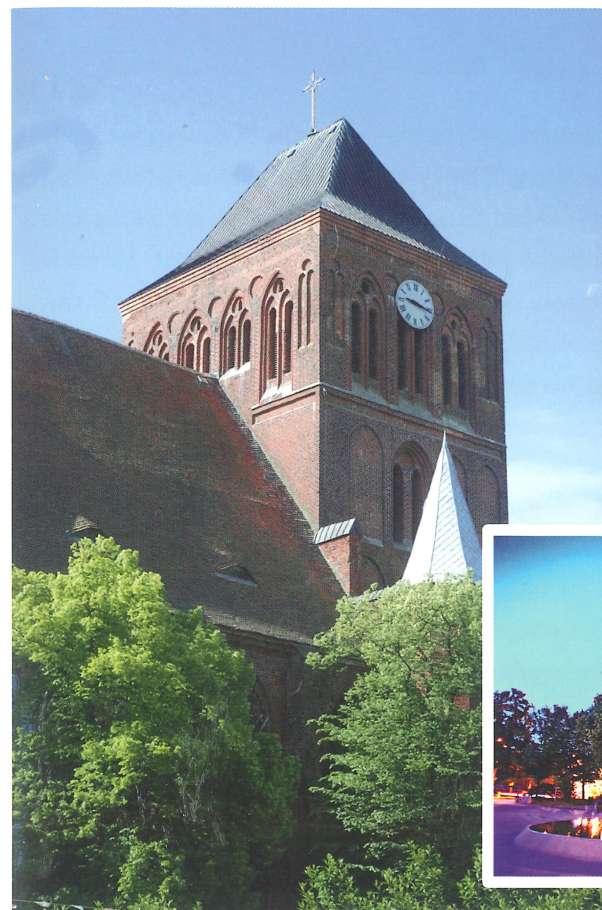

Warto zobaczyć

Jednym z najważniejszych zabytków Choszczna jest gotycki kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, który został wybudowany przez joannitów w XIV wieku. Na szczególną uwagę zasługują dwa epitafia wmurowane w ścianę przy wejściu do zakrystii. Pierwsze, które znajduje się w nawie głównej poświęcone zostało zmarłemu w 1575 roku Burmistrzowi Choszczna Mikołajowi Rebentischowi, drugie XVIII – wieczne natomiast upamiętnia zmarłą w 1787 roku Scholastynę Elżbietę von Schack, która była fundatorką dachu kościoła. W bocznej ścianie prezbiterium znajduje się płaskorzeźba ceramiczna, która pochodzi z około 1350 roku i przedstawia Chrystusa Ukrzyżowanego na Drzewie Jessego. Choszczeńskie „Drzewo Jessego” jest rzadkością na skalę europejską. W kościele NNMP można również zobaczyć kopię cudownego obrazu Matki Bożej Nieustającej Pomocy, jest on wiernym odbiciem obrazu z kościoła św. Alfonsa w Rzymie.

Na uwagę zasługują fragmenty obwarowań miejskich. Zostały one wzniesiono na przełomie XIV – XV wieku. Dziś możemy zobaczyć tylko część pierwotnego obwodu murów znajdujących się przy ulicach: 22 Lipca, Bohaterów Warszawy, Mur Południowy. Z rozebranych XIX wieku bram muru obronnego dziś pozostała tylko okrągła budowla, rondel przedramienia Bramy Kamiennej – Barbakan, w którym możemy zobaczyć otwory strzelnicze oraz fryz z czarnych cegieł.

Warto zobaczyć również miejsca pamięci narodowej znajdujące się w Choszcznie. Na cmentarzu komunalnym znajduje się Kwatera Żołnierzy Wojska Polskiego, Jeńców Oflagu II B oraz Ofiar Wojny Obronnej z 1939 roku. Przy ulicy Wolności usytuowany jest Pomnik „Odwrócona karta historii”, który upamiętnia jeńców obozu Oflagu II B Arnswalde. Na skrzyżowaniu ulic: Obrońców Westerplatte i Bolesława Chrobrego znajduje się tablica, upamiętniająca miejsce śmierci Karola Sonnenburga. Sonnenburg był przywódcą ruchu robotniczego i spółdzielczego, którego gestapo rozstrzelało w 1933 roku za działalność faszystowską. Zobaczyć jeszcze można: Cmentarz Żołnierzy Armii Radzieckiej, który znajduje się przy wjeździe do miasta od strony Dobiegniewa (droga krajowa nr 160) oraz Pomnik Zwycięstwa wzniesiony dla uczczenia poległych w walce o Choszczno żołnierzy, który mieści się naprzeciwko kościoła pw. NNMP.

Worth seeing

One of Choszczno's most important monuments is the Gothic church bearing the name of the Nativity of the Blessed Virgin Mary, built by the Joannites in the 14th century. Particularly noteworthy are the two epitaphs embedded into the wall at the passage to the sacristy. The first one, located in the central nave, was devoted to the Mayor of Choszczno d.1575, Mikołaj Rebentisch, and the other one, from the 18th century, commemorates Scholastica Elisabeth von Schack d.1787, founder of the church's roof. In the side wall of the chancel there is a ceramic low relief, which comes from ca. 1350 and presents crucified Christ on the Tree of Jesse. Choszczno's "Tree of Jesse" is a rarity on the European scale. At the church of the Nativity of the Blessed Virgin Mary, one may also see a copy of the miraculous painting of Our Lady of Perpetual Help, which closely reflects the painting from the Church of St. Alphonsus in Rome.

Noteworthy are the fragments of city fortifications. They were built at the turn of the 14th and 15th centuries. Today, we can see only a part of the original circuit of walls located at the following streets: 22 Lipca, Bohaterów Warszawy, Mur Południowy. After demolition of the defensive walls' gate in the 19th century, today there remains only the round structure, "forearm" of the Stone Gate – Barbican, in which one can see shooting openings and a frieze made from black bricks.

It is also worth seeing national memorial sites located in Choszczno. At the municipal cemetery, there is a Quarter of Polish Army Soldiers, Prisoners of Oflag II B and Victims of the Defensive War of 1939. Situated at Wolności Street is the "Odwrócona karta historii" (Reverse page of history) monument commemorating prisoners of the Oflagu II B Arnswalde camp. At the crossroads of Obrońców Westerplatte and Bolesława Chrobrego Streets there is a plaque commemorating the death place of Karol Sonnenburg. Sonnenburg was the leader of the labor and co-operative movement executed by shooting in 1933 by Gestapo for fascist activity. Also worth seeing: Soviet Army Soldiers Cemetery located at the entry to the city from the direction of Dobiegniewo (national road no. 160) and the Victory Monument erected in order to commemorate the soldiers fallen in the fight for Choszczno, located opposite the church of the Nativity of the Blessed Virgin Mary.

Sehenswertes

Eines der wichtigsten historischen Gebäude in Choszczna ist die gotische Kirche St. Mariä Geburt, die von Johannitern im 14. Jh. errichtet wurde. Besonders sehenswert sind zwei Epitaphien, die beim Eingang in die Sakristei in die Wand eingemauert sind. Das erste Epitaph, das sich im Hauptschiff befindet, bezieht sich auf den 1575 verstorbenen Bürgermeister von Choszczno, Nikolaus Rebentisch, das zweite Epitaph gedenkt der 1787 verstorbenen Scholastik Elisabeth von Schack, die den Bau des Kirchendachs stiftete. Im Seitenschiff des Presbyteriums befindet sich ein keramisches Relief, das um 1350 gefertigt wurde und den auf der Wurzel Jesse gekreuzigten Christus darstellt. Die Choszcznoer „Wurzel Jesse“ ist eine wahre Seltenheit in ganz Europa. In der Kirche St. Mariä Geburt kann man auch eine Kopie des Gemäldes der Mutter Gottes der Ständigen Hilfe aus der Alfonskirche in Rom bewundern.

Sehenswert sind auch die Fragmente der Stadtmauern. Sie wurden an der Wende vom 14. zum 15. Jh. gebaut. Heute kann man nur ein Teil davon bei den Straßen 22 Lipca, Bohaterów Warszawy, Mur Południowy sehen. Aus den im 19. Jh. niedergerissenen Toren blieb nur ein rundes Bauwerk erhalten, das Rondell des Steintors – die Barbakane, wo man Scharten und einen Fries aus schwarzem Ziegel sehen kann.

Es lohnt sich auch die nationalen Gedenkstätten, die sich in Choszczno befinden. Auf dem Kommunalfriedhof befindet sich eine Abteilung der Polnischen Armee, der Kriegsgefangenen aus dem Oflag II B und der Opfer des Verteidigungskrieges aus dem Jahre 1939. In der ul. Wolności befindet sich das Denkmal „Rückseite der Geschichte“, die der Kriegsgefangenen aus dem Oflag II B Arnswalde gedenkt. An der Kreuzung der Straßen Obrońców Westerplatte und Bolesława Chrobrego befindet sich eine Tafel, die die Todesstelle von Karol Sonnenburg markiert. Sonnenburg war der Anführer einer Arbeiterbewegung; er wurde von Gestapo 1933 für antifaschistische Tätigkeit erschossen. Weitere sehenswerte Orte: Friedhof der Soldaten der Sowjetischen Armee, der sich bei der Einfahrt in die Stadt aus Richtung Dobiegniewo (Außerortsstraße 160) befindet, und das Siegesdenkmal zum Gedenken an die Soldaten, die um Choszczno kämpften, das sich gegenüber der Kirche St. Mariä Geburt befindet.

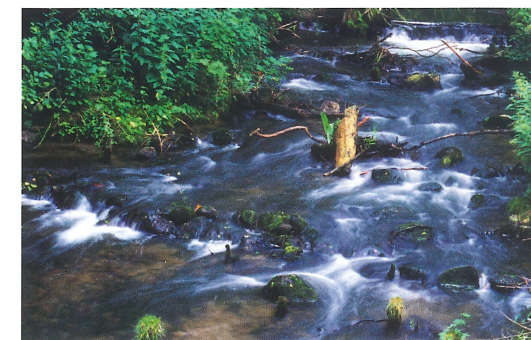
Kolarstwo w Choszcznie / Cycling in Choszczno / Radsport in Choszczno

Choszczno bardzo mocno związane jest z kolarstwem. Co roku odbywa się Choszczński Maraton Rowerowy „Pętla Drawska”. W Choszcznie znajduje się jedyna w Polsce Aleja Gwiazd Kolarstwa Polskiego. Na wzniesionym pomniku znalazły się nazwiska i odciski najwybitniejszych sław kolarstwa polskiego.

Choszczno is very strongly associated with cycling. Held every year is the Choszczno Cycling Marathon "Pętla Drawska" (Drawsko Loop. Choszczno has the Poland's only Polish Cycling Avenue of the Stars. On the erected monument there are names and hand impressions of Poland's greatest cycling celebrities.

Choszczno ist sehr eng mit Radsport verbunden. Jedes Jahr findet hier das Choszcznoer Radrennen „Pętla Drawska”. In Choszczno befindet sich der einzige Radsport Walk of Fame in Polen. Auf dem Denkmal befinden sich die Namen und Abdrücke der berühmten polnischen Radsportler.

CHOSZCZNO

Urząd Miejski w Choszcznie
ul. Wolności 24
73-200 Choszczno

www.choszczno.pl
www.AtrakcyjneChoszczno.pl